

Tadeusz Majda, Agata S. Nalborczyk eds. (2019): *Wpływ kultury arabskiej na sztukę polską: rzemiosło artystyczne, architektura i malarstwo. Tom III*

Warszawa: Wydawnictwo Akademickie Dialog. 280 s. ISBN 978-83-8002-847-0.

Acta Fakulty filozofické
Západočeské univerzity v Plzni /
West Bohemian Review of
Social Sciences & Humanities
2021, Vol. 13 (2), 55–57
DOI: <https://doi.org/10.24132/actaff.2021.13.2.5>
<https://actaff.zcu.cz/>
ISSN 2336-6346

This paper is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License.

V rámci polského Národního programu rozvoje humanitních věd byl v letech 2016–2021 financován grant s názvem „Kulturní transfer jako transdisciplinární prvek poznávání mezikulturních vztahů na příkladu vlivu arabské kultury na kulturní dědictví Polska“. Vedoucí rozsáhlého vědeckého týmu byla dr. hab. Agatha S. Nalborczyk, prof. UW z Katedry evropského islámu Fakulty orientalistiky Varšavské univerzity. Cílem projektu bylo zmapovat vzájemné kontakty Polska a arabského světa, které se soustředily do oblastí vzdělávání, diplomacie, války, obchodu nebo turismu. Během století tímto způsobem docházelo k integraci různorodých arabských prvků do polské hmotné i duchovní kultury. Badatelé z mnoha disciplín si všímali pronutí oblastí vědy, literatury, hudby, výtvarného umění a v neposlední řadě i jazyka. Na počátku roku 2021 bylo publikováno již pět svazků věnovaných nejen období prvních přímých kontaktů, ale také roli různorodých prostředníků. Další díl opouští obecnější rovinu a konkretizuje vztahy mezi Polskem a Egyptem. Pro recenzi byl vybrán třetí svazek věnovaný vlivu arabské kultury na polské umění.

Na začátku knihy se nachází dva úvodní texty vždy v polské a anglické jazykové mutaci. Autory prvního z nich jsou editoři celé série Agata S. Nalborczyk a dr. Mustafa Swi-

tat. Nejprve obecně představili projektem zpracovávanou problematiku a následně poukázali na hmotné doklady z oblasti stavebnictví, uměleckého řemesla a výtvarného umění. Předměty obvykle zahrnované pod více méně diskutabilní termín „islámské umění“ se do Polska dostávaly jako obchodní zboží, památky z cest, doklady poutí i válečných tažení. Redaktoři upozornili na vzrůstající zájem královského dvora a polské šlechty o předměty z Orientu (tzv. sarmatismus), který se v dalších staletích transformoval do systematických muzejních sbírek. Následující přehled obsahů jednotlivých kapitol napsal významný polský orientalista prof. Tadeusz Majda. Úvodní texty do jisté míry rozšiřují okruh potencionálních čtenářů, kteří se mohou během následujícího samostudia seznámit s cizojazyčnými výsledky práce polských kolegů. Podle mého názoru jedná o prvotní impulz, který by si zasloužil prohloubit.

Knihy je tematicky rozdělena do dvou pomyslných okruhů. Prvním jsou přímé doklady pocházející z arabského prostředí. Publikaci otevírají dva rozsáhlé texty arabistky dr. Małgorzaty Redlak-Zajc, která se jakožto kurátorka dlouhodobě věnovala sbírkám orientálního umění v Národním muzeu ve Varšavě. Autorka zaměřuje pozornost na nejvzácnější památky arabského uměleckého řemesla od 7. do 16. století, které se nacházejí v polských

kolekcích. Zdůrazňuje vysokou kvalitu souborů, které podle jejího názoru svědčí o odborných znalostech tohoto umění mezi sběrateli. Dr. Magdalena Pinker působí na Katedře arabistiky a islamologie Fakulty orientalistiky Varšavské univerzity. Její stať čtenáři představuje nejceněnější exponáty z období, kdy arabským zemím na Středním východě a v severní Africe vládla Osmanská říše. Na památky vycházející přímo z arabského prostředí se zaměřuje také poslední text publikace, který je od kurátorky Mgr. Karoliny Krzywické. Autorka pojednává o historii sbírek šperků z různých zemí v rámci populárního varšavského Muzea Asie a Tichomoří. Pomocí bohaté obrazové dokumentace se především věnuje mimořádné kolekci ozdob z Jemenu. Charakterizuje jednotlivé druhy dámských šperků, diskutuje o jejich formě, účelu a typech dekorací. Při systematickém výzkumu nelze opomenout literární památky, proto se kratší kapitola od Tadeusze Majdy zaměřuje na dějiny kompletací souborů arabských rukopisů. V polských knihovnách se již od 16. století nacházelo poměrně velké množství koránů a vědeckých pojednání. Podle emeritního profesora Varšavské univerzity to dokládá dlouhodobý zájem o svět islámu.

Druhým okruhem jsou arabské vlivy objevující se především v perském a tureckém prostředí. Mezi prvními doklady z této oblasti se do Polska dostaly obzvláště žádané koberce, luxusní látky a v neposlední řadě již hotové textilní výrobky. Vysoká hodnota se odvíjela nejen od velké vzdálenosti mezi výrobcem a zákazníkem a s tím spojenými náklady na dopravu. Na tkaninách se oceňovala řemeslná zručnost, pestrobarevné vzory a také drahé suroviny. Dovozy látek z muslimských zemí od středověku až do konce 19. století se věnuje stať, jejíž autorkou je dr. Beata Biedrońska-Słotowa z Polského institutu studií světového umění. Ve veřejných i církevních muzeích, klášterních, kostelních i soukromých sbírkách se nachází nepřehledné množství různorodých dokladů. Dr. Mikołaj Getka-Kenig pracuje v Ústavu dějin vědy Polské akademie věd a mezi jeho témata patří domácí umění na přelomu 18. a 19. století. Svůj příspěvek tedy zaměřil na arabské

a turecké inspirace v architektuře budované pro společenské elity tohoto období. Především se jednalo o návrhy interiérů rezidencí, uspořádání zámeckých parků a v neposlední řadě vybavení koupelen. Po celé 19. století a ještě na počátku toho následujícího se v polském malířství objevují umělecké reflexe různých prvků vycházejících z arabského prostředí. Této problematice se věnuje kapitola od dr. Anny Kozak, které pracovala jako kurátorka ve varšavském Národním muzeu. Na konkrétních příkladech dokládá nejen obecnou módní oblíbenost těchto motivů v tehdejší evropském prostředí, ale také specifika spojená s pracemi významných představitelů polského malířství.

Obrazové stránce knihy byla podle mého názoru věnována dostatečná pozornost. Pro tento typ publikací jsou totiž kvalitní reprodukce uměleckých děl s přesnými popisky nezbytností. V některých případech byly fotografie zařazeny přímo do textu, na jiné statě navazovaly samostatné soubory snímků (s. 161–174, 227–244, 264–270). Editoři zařadili příslušnou bibliografii hned za text jednotlivých kapitol, což má svoje klady i zápory. Na jednu stranu má čtenář pohromadě podklady přímo odkazující k dílčímu tématu. Pomůže mu to rekonstruovat autorův argumentační postup a případně využít další literaturu k prohloubení svých znalostí. Na druhou stranu se tím podtrhla určitá roztržitost oddílů knihy. Doplnění úvodních textů z pera redaktorů o zobecňující závěr v polské a anglické mutaci by to podle mého posílilo kompaktnost celé publikace. Navíc na konec jednotlivých kapitol nebylo zařazeno rozsáhlejší cizojazyčné shrnutí. Anglofonní zájemce je tak odkázán na charakteristiky zpracované problematiky ve výše zmiňovaném úvodu od prof. Tadeusze Majdy.

Na posledních stránkách knihy čtenář nalezne krátké medailony věnované autorům textů, což dokresluje multioborovost a reprezentativnost spolupracujícího kolektivu. Součástí publikace je i jmenný rejstřík, který umožňuje lepší orientaci mezi jednotlivými kapitolami. Domnívám se, že kniha by si zasloužila také místní a věcný rejstřík, který by napomohl k jednoduššímu propojení klíčových lokalit a témat.

Závěrem lze konstatovat, že týmu polských vědců se podařilo vytvořit pozoruhodný soubor publikací mapujících bohaté kulturní kontakty mezi Polskem a arabským světem. Důležitá není pouze různorodost těchto propojení, která odkazuje k mnoha oblastem každodenního i svátečního života. Přes veškerou mediální pozornost nelze přece tyto vztahy omezit pouze na diplomacii, migraci a případně obchod. Vý-

znamnou je i časová rovina celé problematiky, která jde hluboko do minulosti. Překračuje tak obecnou paměť zahleděnou do komplikovaných souvislostí posledních dvou desetiletí.

Martin Klapetek
Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
klapetek@tf.jcu.cz